

Kaart 1 Algemene aandachtspunten en vlaggensysteem JGZ-richtlijn seksuele ontwikkeling 0 – 19 jaar

Algemene aandachtspunten

<i>Ong. 3 mnd.</i>	Bied ouders informatie aan over de seksuele ontwikkeling van kinderen, bijvoorbeeld via folder of website.
<i>2 à 3 jaar</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag proactief aan ouders naar de seksuele ontwikkeling van het kind. • Licht de seksuele ontwikkeling bij kinderen toe aan de ouders. • Informeer ouders over een gezonde seksuele ontwikkeling, lichamelijke veranderingen en veelvoorkomend seksueel gedrag. Ouders kunnen zelf monitoren, een (sociale) norm stellen of gedrag begrenzen waar nodig. • Informeer ouders over het belang van seksuele opvoeding en biedt ouders handvatten voor seksuele opvoedingsondersteuning (m.b.v. gesprek en brochures)
<i>Bijna 4 jaar</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag proactief aan ouders naar de seksuele ontwikkeling van het kind. • Licht de seksuele ontwikkeling bij kinderen toe aan de ouders. • Informeer ouders over een gezonde seksuele ontwikkeling, lichamelijke veranderingen en veelvoorkomend seksueel gedrag. Ouders kunnen zelf monitoren, een (sociale) norm stellen of gedrag begrenzen waar nodig.
<i>10 à 11 jaar</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag proactief naar de seksuele ontwikkeling van het kind en voorbereiding op de puberteit. • Licht aan kind en ouders de seksuele ontwikkeling toe (gebruik hiervoor de pubergidsen en materiaal voor opvoedingsondersteuning). • Informeer kind en ouders actief over een gezonde seksuele ontwikkeling en bereid kind (en ouder) voor op de puberteit. • Adviseer ouders over het belang van seksuele opvoeding en biedt ouders handvatten voor seksuele opvoedingsondersteuning (m.b.v. gesprek en brochures, inclusief media opvoeding)
<i>13 à 14 jaar en 15 à 16 jaar</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag actief naar de seksuele ontwikkeling van de jongere en voorbereiding op seksuele activiteit. • Informeer jongeren actief over een gezonde seksuele ontwikkeling (puberteit, lichamelijke veranderingen, lichaamsbeeld, seksueel gedrag, seksuele gevoelens, seksuele oriëntatie en gender) en gebruik hiervoor materiaal voor jongeren (denk aan www.sense.info en brochures). • Vraag actief naar eventuele seksuele activiteit en geef gerichte informatie en advies opdat jongeren zelf verantwoorde keuzen kunnen maken en/of verwijst door naar Sense.info en Sense spreekuren.

Het vlaggensysteem

Om **seksueel grensoverschrijdend gedrag** te duiden en te beoordelen wordt in de JGZ richtlijn seksuele ontwikkeling gebruik gemaakt van het vlaggensysteem¹ (Frans, 2010). In het vlaggensysteem worden zes criteria gehanteerd om seksueel (grensoverschrijdend) gedrag te duiden.

De zes criteria van het vlaggensysteem

1. *Wederzijdse toestemming*: wil het kind het zelf, wil het eventuele andere kind het ook, vinden beide kinderen het seksuele gedrag prettig?
2. *Vrijwilligheid*: kiest het kind er zelf voor, durft het/is het in staat om nee te zeggen?
3. *Gelijkwaardigheid*: zijn het kind en het andere kind even sterk, oud, slim of is er sprake van een machtsverschil?
4. *Ontwikkelingsadequaat*: doet het kind niets waar het te jong of te oud voor is, past het seksuele gedrag bij de ontwikkelingsleeftijd van het kind?
5. *Contextadequaat*: is het seksuele gedrag van het kind gepast, stoort of choqueert het anderen in de omgeving niet?
6. *Zelfrespect*: heeft het kind zicht op de gevolgen van zijn of haar gedrag, neemt het geen risico's die schadelijke gevolgen kunnen hebben?

LET OP: Zodra het seksuele gedrag van kinderen/ jongeren niet aan de criteria voldoet, moet de situatie nader bekeken worden. De JGZ-professional dient de richtlijn te gebruiken om het specifieke gedrag te duiden. Vervolgens kan op basis van het advies in de richtlijn een handelingsadvies gegeven worden.

Handelingsadvies op basis van het vlaggensysteem

In het vlaggensysteem wordt onderscheid gemaakt in vier verschillende gradaties van seksueel (grensoverschrijdend) gedrag. Deze gradaties zijn gekoppeld aan handelingsadviezen (zie schema hieronder).

	GROEN 'gezonde seksuele ontwikkeling'	GEEL/ORANJE 'licht grensoverschrijdend' (nodig om normen te leren)	ROOD 'zwaar grensoverschrijdend' (afleren door verbieden)	ZWART 'ernstig grensoverschrijdend' (ingrijpen noodzakelijk')
Actie:	geef ruimte in ontwikkeling/ benoem	leid af/benoem	benoem	benoem
	bevestig/negeer	begrens	verbied	verbied/grijp in
	leg uit	leg uit	leg uit	leg uit
		observeer	observeer goed	straf en/of begeleid
				observeer extra

¹ De criteria zijn op basis van verschillende onderzoeken tot stand gekomen. Op basis van consensus is in de werkgroep gekozen voor de criteria van dit Vlaamse vlaggensysteem (Frans & Franck, 2010).